

*Іванна БУРДУН
студентка третього курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»*

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ
ТА ВИРОБЛЕННЯМ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
(на прикладі впорядкування обігу зброї
в Україні в 2014-2024 роках)**

Ключові слова: громадська думка, публічна політика, регулювання обігу зброї, внутрішня політика, соціологічні опитування, контент-аналіз, екстраординарні події.

Мета дослідження: виявити взаємодію та узгодженість громадської думки з виробленням внутрішньої політики на прикладі українського регулювання обігу зброї у 2014-2024 роках.

Виклад основного матеріалу. У демократичних країнах думки та погляди суспільства мають значення для влади. Український контекст є особливим, оскільки свої корективи і до думок громадян, і до внутрішньої політики внесла російсько-українська війна, яка розпочалась у 2014 році. Ряд питань, пов'язаних з державною обороною, національним спротивом, та громадською безпекою, стали надважливими для українців внаслідок та впродовж російської збройної агресії. Одним з таких питань, що почали більше цікавити громадян внаслідок пережитої події, є право на цивільне володіння вогнепальною зброєю для самозахисту та відсічі агресора.

Оскільки згідно з Конституцією Україна не може провести вибори під час воєнного стану, у деяких міжнародних партнерів та вітчизняних експертів виникає питання до демократичності сучасної української влади та її легітимності, тобто сприйняття та схвалення народом. У зв'язку з цим, одним з способів перевірити легітимність влади є розглянути громадську думку у державі та оцінити її вплив на вироблення внутрішньої політики. Так як Україна перебуває у стані війни з російською федерацією, яка порушила державну безпеку та суверенність України, є сенс перевірити взаємодію громадської думки та вироблення внутрішньої політики саме у сфері, дотичній до питання безпеки, наприклад, регуляція обігу зброї в Україні у період з 2014 до 2024 року. До політики регуляції входять спроби законодавчо врегулювати ситуацію не лише з напливом зброї у державу у зв'язку з російською збройною агресією, а й з правом на володіння зброєю цивільними, які виявилися залученими до військових дій. Громадська думка буде представлена, по-перше, динамікою відповідей громадян на

соціологічні опитування, пов'язані з темою легалізації зброї та проведені у період 2015-2021 трьома громадським опитуванням різних агенцій. Для аналізу громадської думки у період 2022-2024 був застосований контент-аналіз онлайн дискурсу, а саме відгуки користувачів на пов'язані з регулюванням зброї події у соціальних мережах Facebook та Twitter (X). З боку внутрішньої політики були проаналізовані переваги та недоліки поточної нормативної бази, запропонованих законопроектів, заяв політичних діячів тощо. Окремою категорією впливу виступала група захисту інтересів, яка лобіює власні проекти щодо законодавства та створює відповідні петиції.

Було проведено достатньо досліджень про громадську думку та її вплив на внутрішні політичні процеси, які показують, що соціальна нерівність зберігається у всіх сферах суспільного життя [1]. Спостерігається расова, гендерна, та економічна нерівність не лише з доступом до політики, а й з узгодженням думок громадян та вектору розвитку державної політики. Простими словами, внутрішня політика більш прихильна до членів всіх привілейованих станів суспільства [2]. Також було виявлено, що узгодженість громадської думки змінам у державній політиці не завжди можна визначити як наявну, оскільки не завжди громадяни можуть проявити власну думку — чи через певну позицію в суспільстві, чи через те, що їх ніхто не спитав. А якщо ж узгодженість громадської думки змінам в політиці присутня, то потрібно дивитися глибше – внаслідок чого вона виникла та що це означає для суспільства.

Окремо були проведення дослідження політичної поведінки у часи катастроф, тобто вплив екстраординарних, незвичайних подій на кшталт ураганів та війн на політичне життя. Так, було з'ясовано, що непередбачувані ситуації підвищують нашу ситуативну уважність та тривожність, і громадяни починають цікавитися конкретними кроками, які мають бути здійснені задля виходу з катастрофічної ситуації, тобто політикою, яка має бути сформована [3]. Внутрішня політика починає цікавити громадян виходячи з, по-перше, медіа контексту, коли журналісти починають розслідувати причини та шукати винуватців подій, а по-друге, емоційних тригерів, через які ми намагаємося обмежувати себе від схожих ситуацій. Отже, у незвичайні часи не лише формується інша громадська думка, але й може бути присутній інший вплив цієї думки на внутрішню політику, адже тривожність громадян викорінює політичну апатію. З цього можна зробити висновок, що у часи біди держава не лише повинна слухати власних громадян, а й виконувати таку політику, яка не відірве владу від народу. Коли суспільство переживає катастрофу, розбіжності між діями влади та думкою громадян є критично важливими та не можуть

перевищувати певний рівень невдоволення громадян задля подальшого подолання екстраординарної ситуації, виходу з кризи, та, інколи, існування держави.

Накладаючи ці дві течії дослідження політичної поведінки та громадської думки, можна оцінити вплив громадян на вироблення внутрішньої політики в Україні в умовах російської збройної агресії з 2014 по 2024 рік.

Починаючи з 2015 і до 2021 року, суспільна підтримка володіння вогнепальною зброєю для цивільних не перевищувала 34 %. Рух за легалізацію короткоствольної вогнепальної зброї був керований відповідною групою захисту інтересів та не був підтриманий ані президентами цього періоду, ані міністрами внутрішніх справ, ані соціологами [4]. Водночас, в уряді була присутня корупція, що дозволяла заможним громадянам, близьким до відповідних органів, отримати особисту нагородну зброю, що підтверджують розслідування незалежних журналістів [5]. Отже, хоч ідея про самозахист громадян способом володіння та носіння вогнепальної зброї не була підтримана, існувала одна категорія осіб, які піднімали цю тему петиціями та розголосом, та інша, соціально привілейована категорія осіб, яка невідомими способами володіла та носила засоби самозахисту. З цього також можна зробити висновок, що події 2014-го року, а саме початок російської збройної агресії на Сході та Півдні України, не стали каталізаторами для зміни громадської думки у питанні володіння зброєю.

Станом на травень 2022 року, через три місяці після російського вторгнення, за даними соціологічної групи "Рейтинг" більшість українців хотіли б володіти вогнепальною зброєю [6]. Згідно зі звітом одинадцятого загальноукраїнського опитування, опитані висловлюють більше занепокоєння за безпеку своїх близьких та рідних (91 %), аніж за свою власну безпеку (63 %). За власну безпеку більше хвилюються жінки, мешканці півдня і сходу, респонденти з місць, де були бойові дії, або ж окупація, що узгоджується з фактором соціальної нерівності у виробленні внутрішньої політики. Наявність власної зброї або зброї у володінні когось з близьких чи рідних викликає більше відчуття захищеності (48 %), ніж наявність поруч інших громадян з легальною вогнепальною зброєю (33 %). В умовах війни більш ніж удвічі зросла кількість тих, хто підтримує надання громадянам України права на володіння вогнепальною зброєю та боєприпасами: підтримують таку ініціативу 58 %, не підтримують – 39 %, таким чином вперше за історію дослідження цього питання кількість прихильників ідеї перевищила кількість противників. Цим може бути пояснений інцидент надзвичайної явки у опитуванні про легалізацію вогнепальної зброї в Дії, яке було завершене у червні 2022 та набрало 1,7

мільйонів респондентів. Як і у опитуванні від “Рейтингу”, більшість опитуваних виступили за володіння цивільною вогнепальною зброєю. Так само в умовах очікування російської загрози та зміненому політичному контексті Верховна Рада прийняла у першому читанні законопроект 5708 “Про цивільну вогнепальну зброю”. 23 лютого, за день до вторгнення, та два дні після заяви президента РФ Владіміра Путіна про визнання суверенітету так званих “ЛНР” та “ДНР”, депутати Верховної Ради спочатку проголосували за скорочену процедуру голосування за законопроект, а потім проголосували за нього. Уже на наступний день люди змогли отримати зброю у військоматах. Уже на наступний день почалася повномасштабна війна, що і змінила думку громадян на таку, що виступає «за» легалізацію зброї.

Таким чином, українську внутрішню політику у сфері обігу зброї можна вважати узгодженою з громадською думкою. Аналіз факторів узгодженості демонструє, що під час кризових періодів збіг між бажаннями громадян та діями влади зростає, оскільки суспільство і влада мають спільний інтерес у подоланні загроз. Проте в мирний час можуть виникати значні розбіжності між очікуваннями громадян та діями держави, що нерідко спричиняє політичні протести або зміну політичного курсу.

При детальнішому аналізі громадської думки способом контент-аналізу цифрових середовищ, було виявлено незадоволення громадянами деякими елементами збройної політики. Наприклад, жінками в соціальних мережах було згадано загрозу збільшення випадків домашнього насильства за участі вогнепальної зброї та була виражена необхідність у чіткому, суворому законодавстві щодо прав потерпілих і нападників [7]. Багато була згадана нагородна зброя, яка у сучасних законопроектах оминається загальними правилами та створює несправедливу ситуацію у соціумі. Отже, ще є куди рухатися: хоч політика узгоджена з загальною громадською думкою («за» легалізацію зброї), але є деталі, які були упущені авторами законопроектів.

На основі проведеного дослідження було сформовано рекомендації для формування та реалізації політики. Для ефективного регулювання обігу зброї в Україні необхідно запровадити комплексні механізми контролю, що забезпечать безпеку громадян і врахують суспільні очікування. Ключовим кроком є ухвалення єдиного закону про зброю, який чітко визначатиме класифікацію зброї, правила володіння, використання та обмеження. Створення Єдиного державного реєстру зброї вже дозволяє централізовано відстежувати її обіг, що мінімізує корупційні ризики та сприятиме прозорості реєстрації [8]. Посилення критеріїв отримання дозволів передбачає обов’язкові психологічні перевірки, поглиблене навчання, а також ретельну перевірку на предмет

правопорушень, особливо пов'язаних із домашнім насильством. Важливим аспектом є запровадження зон, вільних від зброї, що включатимуть громадські місця, урядові установи, школи та лікарні. Національна поліція повинна відігравати провідну роль у контролі за дотриманням норм – від видачі дозволів до перевірки умов зберігання зброї та реагування на порушення. Регулювання діяльності магазинів зброї та стрілецьких тирів включатиме сувору ліцензійну перевірку, заборону продажу без відповідного дозволу та контроль за навчальними закладами, що навчають поводженню зі зброєю. Запропоновані механізми спрямовані на балансування між правом громадян на самозахист і необхідністю державного контролю за безпекою суспільства, що особливо важливо в умовах воєнного стану та потенційних загроз внутрішньої стабільності.

Висновки. У незвичайні часи, коли суспільство стривожене катастрофою на кшталт активної фази російсько-української війни, влада має врахувати ризик втрати довіри своїх громадян. Оскільки в Україні неможливі вибори, поточній каденції парламенту та Офісу Президента доведеться йти на поступки з політично активними громадянами, тобто просувати закони, проводити опитування та дослухатися до їхніх результатів, забезпечувати їхню безпеку такими методами, з якими громадяни будуть згодні. Основною функцією держави є забезпечення безпеки; у таких дестабілізуючих ситуаціях, як війна, заради громадської безпеки можна і варто змінювати напрямок політики.

Список використаних джерел

1. Page B. I., Shapiro R. Y. Effects of Public Opinion on Policy. *American Political Science Review*. 1983. № 77. С. 175–190.
2. Gilens M., Page B. I. Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens. *Perspectives on Politics*. 2014. № 12. С. 564–581.
3. Atkeson, L. R., & Maestas, C. D. (2012). *Catastrophic Politics: How Extraordinary Events Redefine Perceptions of Government* (1st ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139108560>
4. Бекешкіна І. Прихильників лібералізації правил володіння зброєю у суспільстві не більше 11 %. URL: <https://dif.org.ua/article/ibekeshkina-prikhilnikiv-liberalizatsii-pravil-volodinnya-zbroeyu-u-suspilstvi-ne-bilshe-11>
5. Мотрунич М. Арсенове військо. Вогнепальні дарунки Авакова прем'єрам, депутатам, суддям і прокурорам. *Bihus.info*. 2016. 6 грудня. URL: <https://bihus.info/arsenove-vijsko-vognepalni-darunki-avakova-premyeram-deputatam-suddyam-i-prokuroram/>

6. Одинадцять загальнонаціональне опитування: особиста свобода, безпека та питання зброї. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/odinnadcatyy_obschenacionalnyy_opros_lichnaya_svoboda_bezopasnost_i_vop_rosy_oruzhiya.html

7. Зв'язок між насильством із застосуванням вогнепальної зброї та гендерно зумовленим насильством. CAASE. 2023. 2 липня. URL: <https://www.caase.org/gun-violence-and-gender-based-violence/>

8. Єдиний реєстр зброї відсьогодні повноцінно працює, – очільник МВС Ігор Клименко. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedynyi-reiestr-zbroi-vidsohodni-povnotsinno-pratsiuie-ochilnyk-mvs-ihor-klymenko>

Катерина ВОРОБЕЙ

*студентка першого курсу освітньо-наукової програми
«Суспільна політика і врядування»*

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: реєстрація смерті, воєнний стан, доступність, державна реєстрація активів цивільного стану, ДРАЦС, адміністративні послуги, цифровізація життєвих подій

Метою дослідження є аналіз поточного стану доступності державної реєстрації активів цивільного стану, зокрема смерті, в умовах воєнного стану в Україні, а також виявлення основних викликів, ризиків та бар'єрів, які виникають перед громадянами.

Виклад основного матеріалу. Послуги з державної реєстрації активів цивільного стану (ДРАЦС) – затребувана група адміністративних послуг для всіх громадян України. Впродовж останніх років поступово впроваджувалися можливості швидкої реалізації таких послуг як реєстрація народження чи шлюбу, але для реєстрації смерті досі не впроваджено подібних змін. Паперовий документообіг, передбачений процедурою реєстрації смерті, уповільнює адміністративні процеси, потребує додаткових фінансових витрат, стимулює помилки та неточності, а відсутність єдиного електронного реєстру для синхронізації даних між різними органами вимагає багатоступінчастого погодження. Для прикладу, вся